

Základní škola Brno, Bosonožská 9

Program proti šikanování

dle Metodického pokynu MŠMT ČR k prevenci a řešení šikanování mezi žáky
škol a školských zařízení č.j. 21149/2016

Zpracovali: Mgr. Roman Sýkora, školní metodik prevence
 Mgr. Hana Pohlídalová, výchovný poradce

Odpovědná osoba: Mgr. Lenka Špačková, ředitelka školy

*Program proti šikanování je otevřený dokument a v průběhu školního roku bude i nadále
ověřován, upravován a doplňován.*

Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Zaměřit se na rozvoj pozitivních vztahů mezi žáky ve třídách, dále mezi žáky a učiteli, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo či ne.

Charakteristika šikanování:

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je cílené vůči jedinci nebo skupině
- je obvykle opakované, často dlouhodobé
- jeho záměrem je oběti ohrozit, ponížit či zastrašit
- oběť se mu neumí bránit a dlouhodobě trpí

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

Nepřímé (varovné) znaky šikanování:

- žák je o přestávkách osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- přestávky tráví v bezpečné blízkosti učitelů nebo mimo třídu. Vymýšlí si záminky, aby nemusel být ve třídě
- jeho prospěch se nevysvětlitelně zhoršuje, nesoustředí se na učení
- má často poškozené nebo rozházené věci, často se mu „záhadně“ ztrácí, ve třídě, v šatně...
- při týmových sportech bývá volen mezi posledními
- působí smutně, stísněně, často chybí z nejasných důvodů, nevolnost, bolení hlavy...
- má-li promluvit před třídou, je nejistý a ustrašený, stává se uzavřeným

Přímé znaky šikanování:

- posměšné poznámky, nadávky, hrubé žerty, hanlivá přezdívka na adresu určitého žáka, pokud to tento žák těžko snáší a trpí tím
- vyžadování věcných či peněžních darů od žáka
- jeden žák vystupuje vůči druhému v roli „sluhy“ či „otroka“
- často opakované pošťuchování, strkání, údery, poškozování věcí, které žák neoplácí
- na žáka je vyvíjen nátlak k vykonávání nemorálních až trestných činů

1. Vzdělávání pedagogů a supervize

Všichni pedagogičtí pracovníci absolvovali před zahájením školního roku základní výcvikový kurz: „Klima třídy“ s akreditací MŠMT ČR 4484/2007 – 25 – 99, kde byli seznámeni s problematikou šikany a s možnostmi a postupy řešení.

V rámci dalšího vzdělávání se učitelé zúčastňují a budou zúčastňovat kurzů a školení s danou problematikou dle aktuální nabídky a potřeb školy.

Všichni pedagogičtí pracovníci školy jsou seznámeni s Programem proti šikanování a s krizovými scénáři řešení.

2. Užší realizační tým

V rámci školy je pro prevenci a řešení šikanování vytvořen užší realizační tým, který tvoří:

- ředitelka školy
- zástupkyně ředitelky – speciální pedagožka
- školní metodik prevence
- výchovná poradkyně
- vychovatelka (v případě, že žák navštěvuje školní družinu)

3. Zmapování situace na škole

Mapováním situace ve třídách můžeme zachytit rozvíjející se šikanu již v počátcích. Kromě podchycení nežádoucích jevů se tímto zaměřujeme i na vytváření dobrých vztahů uvnitř třídních kolektivů. Mapování je důležité pro další práci.

Způsoby mapování:

- anonymní dotazníky ve všech třídách školy (v 1. a 2. čtvrtletí)
- podrobnější mapování vztahů v problémových třídách, depistáže
- sledování rizikových míst ve škole a všímání si izolovaných žáků
- vyhodnocení situace a seznámení pedagogického sboru, žáků i rodičů s výsledky

4. Společný postup při řešení šikanování

Učitelé jsou informováni o šikaně, jejích projevech a stadiích. Znájí důležitost prevence a postupy řešení problémů. Dovedou rozpoznat příznaky nezdravých sociálních vztahů ve třídách.

V případě, že ve škole dojde k šikanování, jsou rozpracované dva typy krizových scénářů:

- krizový scénář pro počáteční stadia šikany – škola zvládne situaci sama
- krizový scénář pro pokročilá stadia šikany – škola potřebuje pomoc z venku

Tyto scénáře tvoří samostatné dokumenty k tomuto programu.

5. Prevence v třídnických hodinách

Třídní učitelé se v třídnických hodinách zaměřují na činnosti rozvíjející pozitivní vztahy mezi žáky a provádějí zpětnou vazbu uplynulého období s rozborem. V rámci třídnických hodin probíhá systematická odborná práce se třídou.

Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich rozvíjeny tyto dovednosti:

- Co je a co není šikana?
- Rozdíl mezi žalováním a „voláním o pomoc“.
- Jakým způsobem se zastat oběti.
- Jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého.

6. Prevence ve výuce

Téma prevence šikanování máme zapracované do vzdělávacího programu v předmětech občanská výchova, výchova ke zdraví, tělesná výchova. Podmínkou funkčnosti je systematická a odborná práce. Všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí. Kromě práce ve svém předmětu se soustředí také na rozvoj pozitivních vztahů mezi žáky. Vedou žáky k tomu, aby dovedli pracovat v komunitním kruhu, při skupinové práci a uměli se slušně vyjadřovat. Rozvíjí u žáků schopnost spolupracovat a vedou je ke zpětné

vazbě. Učitelé se vyhýbají technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnit se negativní energií (např. ironizování, zesměšňování, vytváření stresového prostředí...)

7. Prevence ve školním životě mimo vyučování

Preventivní program se neodehrává pouze ve vyučování. Je přirozenou součástí života dětí v celé škole a ve všech mimoškolních činnostech, které škola pořádá a zodpovídá za ně.

Patří sem:

- přestávky – dozory musí se zvýšenou intenzitou sledovat riziková místa (třídy, WC, chodby, šatny, šatny u tělocvičen, ...)
- mimoškolní akce – výukové programy, besedy, soutěže, výlety...

8. Ochranný režim

Škola má ze zákona odpovědnost za žáky, je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Do účinného ochranného režimu patří 2 základní body:

- školní řád - obsahuje zákaz násilí vůči spolužákům a stanovuje postihy za jeho nedodržování
- dodržování důsledných dozorů učitelů, včetně rizikových prostor školy – škola má vypracovaný plán dozorů

9. Spolupráce s rodiči

Důležitou součástí prevence je spolupráce s rodiči:

- seznámení rodičů s problémem šikany a aktivitami školy v prevenci šikanování
- nutnost spolupráce při řešení problémů
- zapojení rodičů do preventivních akcí
- podávání informací na třídních schůzkách, v době hovorových hodin – účast rodičů
- seznámení s konzultačními hodinami metodika prevence a výchovného poradce
- setkání s rodiči budoucích prvňáčků

10. Školní poradenské služby

Poradenské služby na škole zajišťují:

- výchovný poradce
- školní metodik prevence

V dané problematice jsou dostatečně proškoleni a kompetentní k řešení. Mají stanovené konzultační hodiny pro žáky a jejich rodiče. V případě potřeby lze domluvit i jiný termín.

11. Vztahy se školami v okolí

Škola spolupracuje s okolními školami, protože se může vyskytnout případ, kdy agresori a oběti jsou z jiných škol. Potom je nutná spolupráce ředitelů škol s Policií ČR.

12. Evaluace

Program bude pravidelně vyhodnocován pomocí prostředků poskytujících zpětnou vazbu (dotazníky, rozhovory). Zpětná vazba je důležitá pro jeho doplňování, upravování a tvorbu nové verze.

- autoevaluace – provádí ji lidé uvnitř školy
- evaluace – provádí ji lidé zvenku

13. Spolupráce se specializovanými zařízeními

Instituce zabývající se problematikou šikany	odborník	adresa	kontakt
PPP Brno	Mgr. Soňa Baldrmannová PhDr. Miloslava Svobodová	Zachova 1, Brno Kohoutova 4, Brno	543 245 914 545 223 380
Poradenské centrum	Mgr. Lenka Skácelová	Sládkova 45, Brno	548 526 802
Středisko výchovné péče	Mgr. Bohdan Čermák	Veslařská 252, Brno	543 216 685 722 952 499
Diagnostický ústav - SVP	Mgr. Martin Holý	Hlinky 140, Brno	778 543 075
SVP – Help me	Vladislav Vaňák	Bořetická 2, Brno	544 216 178
Policie ČR		Cejl 4/6 Brno	974 621 111
MÚ – sociální odbor	Mgr. Lenka Nezdařilová	Klobásova, Brno	547 139 206

14. Odborná literatura

- Bolest šikanování – Kolář M.
- Prevence sociálně patologických jevů – Běták L. a kol.
- Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí – Gallá M. a kol.
- Minimalizace šikany – shrnutí pilotního projektu
- Závislosti a my – čtvrtletní časopisy